

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 18. maj 2017

Sag 34/2017

(1. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Bjørn M. Caning, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Københavns Byret den 21. oktober 2015 og af Østre Landsrets 13. afdeling den 26. august 2016.

I pådømmelsen har deltaget syv dommere: Thomas Rørdam, Poul Søgaard, Marianne Højgaard Pedersen, Poul Dahl Jensen, Vibeke Rønne, Henrik Waaben og Jan Schans Christensen.

Procesbevillingsnævnet har den 3. februar 2017 meddelt begrænset tilladelse til anke til Højesteret, således at tilladelsen alene omfatter spørgsmålet om, hvorvidt betingelserne for at idømme forvaring er opfyldt.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om formildelse, således at han idømmes en tidsbestemt fængselsstraf på ikke over 6 år.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Anbringender

T har anført navnlig, at kriminalitetskravet i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1, ikke er opfyldt. Han har herved henvist til, at forholdene ikke var af særlig farlig karakter eller begået under særligt skærpende omstændigheder. Anklagemyndigheden har ikke søgt forholdene henført

under § 216, stk. 3, og § 261, stk. 2. Forsøgshandlinger bør heller ikke tillægges samme vægt som fuldbyrdede forhold.

Han er ikke sindssyg eller afvigende i betydelig grad, og hverken de lægelige udtalelser eller den måde, forholdene blev begået på, giver tilstrækkelig sikkerhed for at anse ham for farlig. Det er heller ikke påkrævet at dømme ham til forvaring, da strafferammen på 8 år i straffelovens § 216, stk. 1, er tilstrækkelig til at forhindre gentagelse. Den manglende psykiatriske diagnose taler også imod, at forvaring skulle være påkrævet. Betingelserne i § 70, stk. 2, nr. 2 og 3, er derfor heller ikke opfyldt.

Anvendelsesområdet for forvaring er snævert, og det taler afgørende imod forvaring, at han ikke tidligere er straffet for seksualforbrydelser.

Dømmes han til forvaring, er der risiko for, at denne bliver langvarig og disproportional. At han er udvist med indrejseforbud for bestandig, taler også for anvendelse af en tidsbestemt fængselsstraf.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at det efter forarbejderne til straffelovens § 70, stk. 2, ikke kan tillægges afgørende betydning, at T ikke tidligere er dømt for seksualforbrydelser. Han er nu dømt for over en periode på ca. 7 måneder at have begået tre grove voldtægter, der har været forbundet med frihedsberøvelse, og to forsøg herpå. Forholdene er utvivlsomt omfattet af straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1. Henset til omstændighederne ved voldtægterne kan det ikke tillægges afgørende betydning, at forholdene ikke er blevet henført under straffelovens § 216, stk. 3, om voldtægt af særlig farlig karakter eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder.

Retslægerådets udtalelse viser, at T er til fare for andre, og at der er en væsentlig risiko for gentagelse. En tidsbestemt fængselsstraf vil ikke være tilstrækkelig til at forebygge denne risiko, og forvaring er derfor påkrævet.

Retsgrundlag

Ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af bl.a. straffeloven blev adgangen til at idømme forvaring efter straffelovens § 70 i sager om voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg herpå udvidet. Straffelovens § 70, stk. 2, har følgende ordlyd:

”Stk. 2. En person kan endvidere dømmes til forvaring, hvis

- 1) han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg herpå, og
- 2) det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder 306 om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
- 3) anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.”

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget hedder det bl.a. (Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12, s. 100 f.):

”3.5. Justitsministeriets overvejelser

3.5.1. Generelle synspunkter

Efter Justitsministeriets opfattelse er der behov for en forstærket indsats mod seksualforbrydelser, herunder navnlig seksualforbrydelser mod børn.

Der er voksende enighed om, at personlighedsmæssige forstyrrelser og seksuelle afvigelser for så vidt angår seksualforbrydelser indgår som meget væsentlige faktorer i både førstegangskriminalitet og tilbagefald (recidiv) til lignende kriminalitet.

Et centralt element i indsatsen bør derfor være en øget behandlingsindsats over for personer, der begår seksualforbrydelser, for at forebygge denne særlige kriminalitet og påvirke allerede dømte personer til ikke at begå ny lignende kriminalitet. ...

...

3.5.2. Forvaring

Anvendelse af den tidsbestemte foranstaltning forvaring kommer på tale ved grove seksualforbrydelser som middel til at forebygge alvorlige krænkelse af andre mennesker. Der er ved lovændringen i 1973 sat snævre grænser for denne foranstaltning, bl.a. fordi det er en stor belastning for den dømte ikke at vide, på hvilket tidspunkt der kan forventes løsladelse. Gennemsnitlig idømmes årligt kun 2-3 personer forvaring.

Som anført ovenfor under pkt. 3.3.2. er det erfaringen i Anstalten ved Herstedvester, at navnlig personer, der er idømt en tidsbestemt fængselsstraf, undertiden modsætter sig behandling i anstalten, selv om det har den følge, at de ikke prøveløslades, men må afsonde den fulde straf.

Da der ikke er – og af etiske grunde heller ikke bør være – mulighed for tvungen behandling af personer, der ikke er sindssyge og dermed ude af stand til at handle fornuftsmæssigt, må man i anstalten af og til løslade indsatte med tidsbestemte straffe uden at have været i stand til at iværksætte en behandling af disse personer.

Erfaringen viser, at indsattes villighed til at indgå i en behandling ofte er begrundet i ønsket om at opnå forskellige frihedsgoder, herunder prøveudskrivning fra forvaring.

Ved denne tidsubestemte foranstaltning ligger tilskyndelsen til at lade sig behandle i, at behandling kan være en forudsætning for at opnå prøveudskrivning. Der er endvidere i forbindelse med prøveudskrivning fra forvaring i princippet mulighed for at fastsætte vilkår om tidsubestemt tilsyn og om at fortsætte en påbegyndt psykiatrisk behandling eventuelt kombineret med kønsdriftsdæmpende medicin. Dette kan være nødvendigt, da medicinsk, kønsdriftsdæmpende behandling ("medicinsk kastration") ikke har en egentlig langtidsvirkning, men skal fortsættes for at være effektiv.

Ved de grove seksualforbrydelser vil det derfor efter Justitsministeriets opfattelse være rimeligt at anvende forvaring i lidt videre omfang end hidtil over for personer, hvor behandling skønnes at kunne forhindre yderligere kriminalitet af denne art. Der foreslås derfor en mindre lempelse af betingelserne i straffelovens § 70 for anvendelse af forvaring ved disse lovovertrædelser.

...

Justitsministeriet er opmærksom på den belastning, der er forbundet med, at en dom til forvaring indebærer, at frihedsberøvelsen er tidsubestemt. Dette forhold må imidlertid afvejes over for hensynet til at forhindre fremtidige forbrydelser af lignende karakter. Under hensyn til, at der alene er tale om en mindre lempelse af betingelserne for anvendelse af forvaring, finder Justitsministeriet den foreslåede ordning forsvarlig. Hertil kommer, at det forhold, at den dømte indgår på behandling, kan medføre, at den pågældende på et (langt) tidligere tidspunkt end ellers kan blive prøveudskrevet. Og anklagemyndigheden vil føre løbende tilsyn med, om der er grundlag for at ophæve eller ændre en dom til forvaring."

I de specielle bemærkninger til den foreslåede bestemmelse hedder det bl.a. (Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12, s. 111):

"De foreslåede ændringer af straffelovens § 70, indebærer en mindre udvidelse af adgangen til at idømme forvaring for så vidt angår grove seksualforbrydelser. Baggrunden for forslaget er beskrevet i de almindelige bemærkninger, pkt. 3.5.2.

Efter forslaget tilføjes der til § 70 et nyt stk. 2, som indeholder de lempeligere betingelser for idømmelse af forvaring for disse lovovertrædelser.

Den nugældende § 70, der bliver § 70, stk. 1, vil fremover alene omfatte de øvrige lovovertrædelser, der kan medføre forvaring, dvs. drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler eller brandstiftelse. I forhold til denne bestemmelse lempes betingelserne for så vidt angår grove seksualforbrydelser, idet ordet "navnlig" udgår af farlighedskravet (§ 70, stk. 2, nr. 2), ligesom ordet "nærliggende" i samme bestemmelse ændres til: "væsentlig". Det indebærer, at en "væsentlig fare" ikke altid vil være "nærliggende", mens en "nærliggende fare" altid forudsættes at være "væsentlig".

I dag er det ofte først ved tiltaltes tredje dom for seksualforbrydelser, at anvendelse af forvaring kommer på tale. Fremover bør forvaring kunne komme på tale også ved anden dom, hvor grovheden af den seneste seksualforbrydelse eller antallet af forhold under denne straffesag sammenholdt med oplysninger om tiltaltes aktuelle farlighed taler for

en tidsubestemt foranstaltning, hvor der bliver mulighed for ved behandling at modvirke risikoen for gentagelse.

Det skal heller ikke være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.

Efter den gældende bestemmelse idømmes årligt kun 2-3 personer forvaring. Ændringen af § 70 vil formentlig højst indebære, at yderligere 2-3 personer i gennemsnit årligt dømmes til forvaring. Justitsministeriet vil anmode Rigsadvokaten om at sikre, at der alene bliver nedlagt påstand om forvaring i overensstemmelse hermed.”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens hovedspørgsmål er, om betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, for at dømme T til forvaring er opfyldt. Han er ikke tidligere straffet af betydning for denne sag.

Det fremgår af forarbejderne til § 70, stk. 2, at det ”ikke [skal] være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.” Højesteret finder, at disse bemærkninger må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet.

T er nu dømt for tre forhold af voldtægt og frihedsberøvelse og for to forsøg herpå, jf. straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, og § 261, stk. 1, jf. til dels § 21. I to af de fuldbyrdede forhold er han endvidere dømt for andet seksuelt forhold end samleje, jf. § 225. Forholdene er begået over en periode på ca. 7 måneder over for tilfældige unge kvinder, som T opsøgte om natten eller tidligt om morgenen på offentlig vej, og som han tvang eller forsøgte at tvinge ind i sin bil. I de fuldbyrdede forhold blev kvinderne kørt bort til afsides beliggende steder, hvor han begik overgrebene.

De forhold, som T er dømt for, opfylder kriminalitetskravet i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1.

Spørgsmålet er herefter, om det efter karakteren af de begåede forhold og oplysningerne om Ts person må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller

frihed, og om anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare, jf. § 70, stk. 2, nr. 2 og 3.

Retslægerådet har udtalt, at T mest sandsynligt er omfattet af straffelovens § 69, men at der ikke kan peges på foranstaltninger efter § 68, 2. pkt., som mere formålstjenlige end straf til imødegåelse af risikoen for ny kriminalitet. Retslægerådet har endvidere udtalt, at der må antages at være en væsentlig risiko for ny personfarlig kriminalitet, hvorfor T vurderes at udgøre en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at forvaring må antages at være påkrævet for at forebygge denne fare.

På baggrund af omfanget, karakteren og grovheden af de begåede seksualforbrydelser sammenholdt med oplysningerne om Ts person, herunder Retslægerådets udtalelse, tiltræder Højesteret, at også betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3, er opfyldt.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Da sagen er indbragt for Højesteret navnlig med henblik på stillingtagen til anvendelse af forvaring, når tiltalte ikke tidligere er straffet af betydning, finder Højesteret, at statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.

T har fortsat været fængslet under anken.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.